

نقش نور در پایداری معماری ایرانی

دکتر حسن سجاذزاده^۱

مهندس علیرضا کامین^۲

چکیده

زیبائی که به چشم می آید از پرتو نور و روشنائی است و گر نه در تاریکی، زیبایی مفهومی ندارد. زیبایی حقیقی با نور معرفت درک می گردد و زیبایی ظاهری با عزیزترین حس ما که بینائی است دیده می شود. نور و روشنایی چه ظاهری و چه عرفانی باعث می شود که زیبایی به چشم آید و رنگ و سایر زیباییهای شیء جلوه کند. بنابراین بحث نور و پرداختن به آن می تواند در مباحث زیبایی شناسی و هنر جایگاه ویژه ای داشته باشد نور از عوامل موثر بر ارزش فضایی است که به عنوان غیر مادی ترین عنصر محسوس طبیعت همواره در معماری اسلامی وجود داشته و در واقع نشان عالم والا و فضایی معنوی است. ابزار و وسایل روشنایی نیز به عنوان عواملی که تأمین کننده ی نور مصنوعی هستند، مطرح می باشند. در هنر معماری نور یکی از اجزایی است که کنار عناصر و مفاهیم دیگر از قبیل ساختار، نظم فضایی، مصالح، رنگ و ... مطرح می شود و در طراحی به عنوان یک عنصر مجزا باید نقش خود را ایفا کند. یکی از مهمترین مشخصه های نور طبیعی، توالی و دگرگونی آن در طول روز است که باعث حرکت و تغییر حالت در ساعات مختلف می شود نور اصلیتزین عامل کیفیت، پویایی و سرزندگی فضای معماری است هم از نظر مفاهیم کیفی و سمبلیک و هم از نظر کارکرد عملی، از جایگاه ویژه ای در میان عناصر تشکیل دهنده فضا برخوردار است. در طراحی معماری، سعی میشود از اقلیم بخصوص نور طبیعی روز بهترین استفاده ممکن به عمل آید و از نور مصنوعی به عنوان مکمل در ساعات دیگر شبانه روز استفاده شود. این مقاله به بررسی نقش نور در پایداری معماری ایرانی و استفاده صحیح و کاربردی از این پدیده مقدس را تبیین می نماید که در آینده در ساختمانها همانند نیاکانمان شاهد به کارگیری نور طبیعی به صورت یک عنصر کاملاً اثر بخش باشیم.

کلیدواژه: نور، معماری اسلامی، توالی، معماری سنتی، اقلیم، فضا

نور و بشر

از دوران ماقبل تاریخ همواره اجسام نورانی که تجسمی از یک شیء زنده را در ذهن بیدار می کردند توسط بشر مورد ستایش و احترام قرار گرفته و مشتاقانه برایشان جشن می گرفتند، آن ها را عبادت کرده و می پرستیدند. این توجه بیش از اندازه به عنصر نور در اغلب فرهنگ های اولیه بشری و در جوامعی با آداب و رسوم و عقاید مذهبی متفاوت همچنان در طول زمان مشاهده می شود. برخی از جوامع نور خورشید را در تشریفات مذهبی شان به کار می بردند و برخی دیگر درخشش اجسام نورانی را به عنوان عامل ایجاد فعل و انفعالاتی رمزآلود جهت دستیابی به حیطه هایی ماورای دنیای زمینی تلقی می کردند. حتی امروزه در بسیاری از مدارس شرقی که به تدریس یوگا اشتغال دارند برای ایجاد تمرکز ذهنی از اجسام نورانی مانند لامپ، خورشید، ماه، بلور و نور آتش استفاده می کنند. در اغلب ادیان، نور نماد عقل الهی و منشأ تمام پاکی ها و نیکی ها است و خارج شدن انسان از تاریکی جهل و تابیده شدن نور معرفت در وجودش همواره یک هدف نهایی می باشد. در اثر

۱- استادیار گروه معماری دانشکده هنر و معماری دانشگاه بوعلی سینا همدان h.sajadzadeh@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری و احدعلوم و تحقیقات خرم آباد alirezadekamin@gmail.com